

A NAGY NYUGALOM

Nevetnek. Helyes. De nem viszik túlzásba; olyan ez inkább, mintha a lelkesedésnek csak egy egészen enyhe szellője söpörne végig a termen. Aztán tapsolni kezdenek. Rendes, becsületes taps ez, amely végigkísér attól a pillanattól fogva, hogy elindulok a szónoki pulpitustól és odaérek a színpad közepén álló asztalhoz, ahol a panelbeszélgetés résztvevői ülnek. És most Marina következik. A közönség még mindig tapsol, amikor Marina feláll és megindul a pulpitus felé, de abbahagyják, még mielőtt odaérne. Ez is helyes. Ezek szerint az én beszédemet tapsolták meg, nem pedig az ő megjelenését.

Marina kissé idegesnek tűnik. Feszülten topog, miközben maga elé rakja a jegyzeteit. Megköszörüli a torkát, szinte hangtalanul. Iszik egy korty vizet. És aztán elkezd beszélni. Magas hangja hajára emlékeztet, az is éppolyan vékony szálú, szőke és lapos, jellegtelen; már az első mondatnál elmegy a hangja. Nagyon nem helyes. A közönség maga is ideges lesz, ha a szónok ideges. Ráadásul még csak el sem süt legalább valami önironikus poént a bevezetőjében. Micsoda ostoba dolog. Pedig egy kis nevetéssel azonnal magával ragadná a publikumot – és akár még én is adtam volna neki egyet kölcsönbe. Egy klasszikus, kicsit hazug, de teljes mértékben ártatlan tréfát, mint például ezt: „Marina Bengtsson vagyok, szociológus, vezéregazgató és náthás.” Vagy egy fokkal merészebbet: „Marina Bengtsson vagyok, és egész életemben a szegénységet érintő kérdésekkel fog-

lalkoztam. Fiatalkoromban az előttem felszólalók, Anna André és Ulla-Marie Danielsson tanítványa voltam, és olyan mértékben tiszteltem őket, hogy amikor megláttam őket, ahogy elmélyülten beszélgetnek, a közelükbe lopóztam és igyekeztem kihallgatni őket. Azt hittem, a szegénységről és a szegénység elleni küzdelem módjairól beszélgetnek. De nem: csakis az evésről beszéltek.”

Klassz lett volna, egy igazán jól sikerült tréfa. Ráadásul az igazság sem szenvedett volna csorbát – számtalan alkalommal rajtakaptuk, hogy hallgatózik. De Marina sosem kezdene így egy beszédet, ahhoz ő túlságosan jólnevelt. Sőt akár azt is mondhatnám: agyonnevelt. Másrésztől persze én sem kezdenék szívesen egy ilyen konferenciát efféle történettel, hisz a közönség még azt hinné, félvállról veszem a témát, pedig a legkevésbé sem ez a helyzet. Nem: a szegénység kérdését a lehető legkomolyabban veszem. Még akkor is, ha nem mindig mondhatom ki, amit legbelül gondolok. Elvégre elég sok érzékeny lélek ül ebben a teremben.

Anna nem figyeli Marina előadását, ebben tökéletesen biztos vagyok. Állát a tenyerébe támasztja és érdeklődő arcot ölt magára, de tekintetével folyamatosan a közönség sorait pásztázza, ide-oda, oda-vissza. Nyilván azt nézi, talál-e valakit kiterjedt ismeretségi köréből. És nézzenek csak oda! Egy férfi, majdnem leghátul, egy sovány és kopasz fickó, ránéz és lassan bólint egyet. Anna erre testhelyzetet vált, kezét az asztalra teszi, elmosolyodik és ő is biccent egyet. Ki lehet az? Nyilván nem olyasvalaki, akit én is ismerhetek. Alighanem egy jótékonyági szervezet tagja, egy Gazdagféreghy, egy von Schleim vagy Kutyaagumi gróf. Valami átkozottul előkelő pasas, velejéig puccos.

Jaj, de gonosz vagyok. Ez a szokásos anyu-apu-gondolataim egyike volt, és baromira nincsen értelme pont most az anyu-apu-gondolatokkal játszani. Drága jó anyám és drága jó apám több mint huszonöt éve eltávoztak, és rajtam kívül nem emlékszik rájuk senki a világon. Ezen kívül több mint hatvanöt éve volt, hogy anyám cselédként szolgált, apám pedig több mint nyolcvan évvel ezelőtt lakott

pincében. Szóval mindez már csupán történelem. Vagy legalábbis annak illene lennie. Most viszont koncentrálnom kell, figyelnem Marinára. Bár annyira unalmas, hogy az szerintem már törvénybe ütköző.

– ...a szavazati jogot csak 1945-ben terjesztették ki olyan módon, hogy ezt követően már azok is szavazhattak, akik szociális segílyen éltek...

Nem mondod komolyan, tényleg? Szerintem mesélj inkább olyasmiről, amit még nem hallottunk. És az ördögbe is, ne bámuld állandóan a jegyzeteidet! Tiszta hülyeség. Udvariatlanság a közönséggel szemben.

Az igazat megvallva teljességgel felfoghatatlan, hogyan futhatott be ez a nő ekkora karriert. Hogyan lehetett a szegénygondozó vezérigazgatója? Igen, nem tagadom, így gondolok a hivatalára. Szegénygondozó. Egy nyiszlett kis hivatalocska, amelyet még az előző kormány hozott létre annak érdekében, hogy ne kelljen semmit tennie az örök probléma megoldására, az új kormány pedig hálásan elfogadta. Marina pusztán szorgalommal küzdötte föl magát. Sosem érkezett későn, mindig megtette, amit rábíztak, sőt egy kicsit többet is annál, eszébe véste és elismételte mások gondolatait, sajátja azonban soha nem volt, és mindig csak egyetértett, egyetértett és egyetértett mindenkivel, így küzdötte föl magát, igen. Remekül képes helyszínt és időpontot javasolni mindenféle rendű és rangú szimpózium, szeminárium, konferencia és kongresszus számára, kitűnően választja ki a meghívottak és a szónokok körét, fantasztikus érzéke van hozzá, hogy megítélje, milyen gyümölcs legyen az ajtó mellett a tálban, szolgáljanak-e fel ebédet vagy sem; de hogy ezek a szimpóziumok, szemináriumok, konferenciák és kongresszusok miről is szóljanak végeredményben, arról a leghalványabb elképzelése sincs soha. A szegénységről, persze, nyilván. De azon túl?

Azt is különösnek találom, hogy Marina mennyire büszke a titulására. Nem kérkedik vele, nem arról van szó, ahhoz ő túlságosan is jólnevelt, de mégsem tudja teljesen elrejtetni a büszkeségét. Kinevezése óta határozottan magasabb lett egy fejjel. És amikor úgy

egy órával ezelőtt odanyújtotta nekem friss, ropogós névjegykártyáját, az arcán előmlött a diadalmas mosoly. Én persze visszamosolyogtam és illendően gratuláltam neki. Anna még ennél is tovább ment: átölelte Marinát és kijelentette, hogy *annyira* örülünk mindkettőnek, meg hogy semmi sem eshet jobban két, a nyugdíj felé vészesen robogó professzornak, mint az, hogy régi tanítványukat ilyen sikerresnek lássák. Vezérigazgató, a hétszázát!

Tulajdonképpen elárulhattam volna neki, hogy egyszer régen nekem is felajánlották ezt a posztot, de persze nem szóltam erről semmit; csak mosolyogtam, mosolyogtam és mosolyogtam, majd elővettem egy papírzsebkendőt és elfordultam, hogy kifújjam az orrom. Mert hát mit is mondhattam volna? Hogy nem fogadtam el a kinevezést, hogy mentsem a bőröm? Ez volt ugyanis a helyzet. Ha én lettem volna a szegénygondozó vezérigazgatója, meghaltam volna szégyenemben. Elhaláloztam volna. Beadtam volna a kulcsot. Kinyúltam volna.

Az idő tájt még Leif felesége voltam, és ő képtelen volt felfogni, miért nem vállalom. Az ő szégyenérzete nem volt olyan kifejtett, mint az enyém. Képtelen volt felfogni, hogy én hogyan vagyok képes mindenért szégyenkezni. Ne hülyéskedj már, mondta mindig. Vezérigazgató? Mi szégyellnivaló van ebben? Ráadásul jól megfizetnének, és hát annyi szűkös év után pont szükséged is volna rá.

Én meg persze nem bírtam neki elmagyarázni, nem, ezt a szégyent még Leifnek sem, holott ha valakinek, hát neki éppen igazán meg kellett volna értenie. Egyszer régen egy osztályba jártunk, ráadásul – haha! – egy osztályhoz is tartoztunk. Drága jó anyámmal és drága jó apámmal is találkozott, nem is egyszer, úgyhogy mélyen, legbelül meg kellett értenie, hogy számomra ő, Leif volt az egyetlen pajzs, az egyetlen oltalmazóm. Ők is állandóan szégyenkeztek csaknem minden fölött, főleg miattam és a felfuvalkodottságom miatt, ami elhitette velem, hogy én – egy olyan kis senki, mint én! – képes lehet elérni bármit, amit csak akar. Leif miatt azonban soha nem szégyenkeztek. Sőt épp ellenke-

zöleg: Leif lenyűgözte őket. De nem csupán erről volt szó. Annak köszönhetően, hogy Leif úgy döntött, leérettségizik, a szüleim nekem is megengedték, hogy leérettségizzek. Annak köszönhetően, hogy beiratkozott a Műszaki Főiskolára, nekem is megengedték, hogy egyetemre menjek. Annak köszönhetően, hogy talált egy igazán olcsó lakást, én is összepakolhattam a cókómókomat, istenhozadót inthettem drága jó anyámnak és drága jó apámnak, és összeköltözhettem vele. Ráadásul egyszer sem kaptam verést. Nem semmi.

De az anyasághoz való viszonyomat nem tudta megérteni. Másrésztől viszont persze én sem értettem meg soha az ő viszonyát a saját szüleihez, miért vedlett azonnal át és lett valaki más, amint belépett kis házuk kapuján. Magabiztos. Kérkedő. Kifejezetten nagyarcú. Miközben az édesapja egyáltalán nem ilyen volt, sőt pont ellenkezőleg: félnék öregember, csapott vállakkal és hengerszerű testtel. Zavarában gyakran nevetgélt. Bizony, így volt: Leif édesapja ilyen volt. Az anyja bezzeg nem: ő hatalmas volt, testes és folyton mogorva, kivéve persze akkor, ha Leif elővette a takarékbetétkönyvét. Ilyenkor a szája széles mosolyra húzódott, és finoman megbokszolta fia karját. Űgyes ez a legény, én megmondtam! Űgyes bizony!

Az én szüleim kissé félték is tőle, ami nekem tökéletesen megfelelt. Anyám ráadásul úgy mosolygott rá, ahogy egyébként azokra mosolygott, akiknél takarított, nagyon furcsa, szinte tótágast álló mosollyal. Talán amiatt volt ez, hogy Leif szülei saját házban laktak. Nagyon aprócska volt az a ház, ez igaz, de mégiscsak a sajátjuk volt, saját kerttel és saját orgonabokrokkal. Az én szüleimnek nem volt semmiféle háza, csak egy sötét kétszobás lakása, abban laktak egész életükben. A hivatalos verzió szerint ez azért volt így, mert drága jó apám fikarcnyit sem óhajtott törődni az anyagi dolgokkal, ő ugyanis ennél magasabbra szegezte tekintetét. Marx! Tudás! Műveltség! De persze nem holmi szokványos polgári műveltség, hanem valami más, valami előkelőbb: proletár műveltség. Nem hivatalosan persze amiatt volt az egész,

hogy valahogy sose sikerült rájönnie, hogyan is működik a kamatlevonás és az adókönynyítés. Egész egyszerűen nem bírta megérteni soha; amit viszont persze sohasem vallott be. Ezen kívül reszketett annak a gondolatától is, hogy esetleg bankba kellene mennie. Tudomásom szerint egyetlenegyszer ment oda és akkor is reszketett, legalábbis drága jó anyám tanúsága szerint. „Érted? Apád reszketett, amikor bankba kellett mennie!”

Huhh. Szabályosan rosszul vagyok, ha eszembe jut, ahogy ezt mesélte. Most már aztán igazán össze kell szednem magam és meg kell próbálnom odafigyelni Marina beszédére. Most már magabiztosabbnak tűnik, bal lábát kicsit kacéran megemeli, előredől a szónoki székben, sőt még fel is pillant a papírjaiból.

– ...elfelednünk, hogy micsoda értékek is rejtőznek a másféle...

Jaj-jaj. Most kissé megremeg a hangja, érzélgős lesz és érzelmes. Elérkezett ugyanis a kedvenc témájához: a szegénységhez és a szentséghez. Hogy a pénz hiánya mintha megnemesítené az embert, megtisztítja, jobba és becsületesebbé teszi. Amit persze nem mondhat ki nyíltan, be kell csomagolnia és átkötnie piros szalaggal, de mégiscsak ott van. Ez a nő képes komolyan elhinni, hogy a szenvedés és a nélkülözés nemesít, főképp az anyagi nélkülözés. Hoznom kellett volna magammal egy zacskót, hogy behányjak.

Anna a jegyzetfüzete fölé hajol. Koncentrál, ír. Közvetlenül mellette ott ül Mats Grennius és barátságosan mosolyog. Vajon miért? Talán úgy gondolja, hogy Marina előadása értelmes, intelligens és értékes? Hogy új, forradalmi igazságokra világít rá? Egész biztos ezt gondolja, amit ugyanis Marina most mond, azt éppen Mats gondolataiból csente össze. Elég sokszor hallottam már őt erről fecsegni. Milyen sok nagyszerű emberrel találkozhatott a kutatásai során! És mind olyan szegények, védtelenek és elképesztően, irtózatosan becsületesek!

Hát köszönöm szépen, tudok egy-két dolgot arról a híres-nevezetes becsületességről; bele van vésve a bőrömbe. Mint valami tetoválás, nem is jön ki soha többé. Anyám éles

hangja: „Hát te meg mi a fenétől vagy ilyen mogorva? Talán nem akart dugni a hölgyike, mi? Vagy nem tudtál fizetni?” És aztán apám, ahogyan üvöltve az asztalra csap: „Te nem vagy normális! Esküszöm, annyira nem vagy normális, hogy téged be kéne zárni! Pazarló, ostoba kis picca, ez vagy te!” És aztán ahogy mindketten felém fordulnak: „Hát veled meg mi az isten van, kölyök? Kilencévesen bepisálsz?”

A szegénység mindig háborúhoz vezet, a modern háborúk pedig mindig civil áldozatokat szednek. Márpedig az otthonunkban én voltam a civil lakosság, az, akit mindenféle büntetőexpedícióknak tettek ki, én voltam ugyanis az, aki – a szüleim szép kifejezésével élve – bepisáltam, és úgy általában is egy öntelt kis hólyag voltam. Többek között.

Jaj, a fenébe is.

Mindez csaknem ötvenöt évvel ezelőtt történt, már múlt, történelem. Vagy legalábbis annak kéne lennie. És hát az igazat megvallva én sem voltam éppen szent. Már idejekorán megtanultam, hogy ordítani kell, ha akarok valamit. Már hétévesen imponáló mennyiségű káromkodást ismertem. Tizenkét esztendősen megtanultam lopni, de csak nagyon óvatosan, hogy soha ne bukjak le. Azt is megtanultam ráadásul, hogy hogyan halásszam ki az ötvenórés érdemet a perselyből: egyszerűen kést dugtam a nyílásba. Elvégre mindent összevetve az az én pénzem volt, ugyanis mindahányszor a nagyszüleim eljöttek látogatóba, kaptam tőlük ötven órét a perselybe, a gyakorlatban azonban az az anyám vésztartaléka volt, amit minden hónap végén megdézsmált, hogy tejet tudjon venni. Nem csoda, hogy begurult, amikor rájött, hogy én időközben lecsapoltam a készletet.

És persze nem volt nálunk állandóan háború. Olyan is előfordult, hogy bő egy hétig tartott a fegyverszünet, és ilyenkor még dicséretet is kaphatott az ember. És amikor jó jegyekkel jöttem haza az iskolából, majdnem teljes béke lett és azt mondták, nagyon okos vagyok, apámra ütöttem és talán lesz belőlem valami, annak ellenére, hogy rágtam a körmöm, bepisiltem és folyton hasfájásra

panaszkodtam. Kellemes napok voltak ezek, olyanok, amikor el lehetett töprengeni, sőt szinte együtt is érezni a szüleimmel. Olyankor magam előtt láttam apám gyermekkorát és úgy éreztem, megértem őt. Olyankor anyám első éveire gondoltam és könny szökött a szemembe. Nekik sokkalta rosszabb volt, mint nekem. És az őelőttük élőknek még annál is rosszabb. A nagyapám feje fölül eladták a házat. Nagyanyám már tizenegy esztendősen elszegődött cselédnek. Nem csoda hát, hogy ez kihatott rájuk is. Furcsák lettek, nehezen kezelhetők. De utána, amikor megint ott láttam anyámat a konyhaasztalnál ülve, sírva, és apám ott magasodott fölötte és ordított: „Hát nem érted a tréfát? Annyira ostoba vagy, hogy még a tréfát sem érted?!” – akkor eldöntöttem, hogy többé nem próbálok őket megérteni. Én úgysem leszek olyan, mint ők. Soha, soha nem leszek olyan.

És hát végeredményben nem is lettem olyan. Sosem káromkodom mások füle hallatára. Nem ordítok rá senkire. Nyíltan nem vagyok pimasz soha. Professzor vagyok, saját lakásom van. Van pénzem a bankban, továbbá három nyugdíjbiztosításom, amelyek hamarosan lejárnak. Ezen kívül gyereke sincs. Amint a szüleim meghaltak, elengedtem Leifet, elváltam tőle és végignéztem, ahogy újranősül – egy középosztálybeli csinos szőke hölgyet vett feleségül. Az új házasságból gyereke is született, három rokonszenves gyerek, hamarosan felnőttek lesznek. Egyikük sem rágja a körmét. Egyikük sem pisil be. Egyiküket sem rakják be időnként a kórházba heveny hasfájás miatt. Szóval mindketőnk élete szépen elrendeződött. Megtörtük a szociális örökséget. Ami persze az én esetemben egy hangyányit ironikus, én ugyanis azzal törtem meg a szociális örökséget, hogy éppen a szociális örökség kutatásával foglalkozom. Ez a kutatás az Akadémia idegen világába menekített engem, az egyetlen olyan helyre a Földön, ahol a szégyenérzet elől többé-kevésbé védett lehetek.

De öregszem már, fásult vagyok és erőtlen. És irtózatosan unom, hogy együtt kell élnem önmagammal és anyu–apu-gondolataimmal. Megvetni sem bírok már senkit. Sem

magamat, sem másokat. Már azt a felső társadalmi osztályt sem vagyok képes megvetni, akikről jó alaposan megtanultam, hogy megvetésre érdemesek. Még Marinát sem akarom megvetni, azt a Marinát, aki lassacskán az előadása végéhez közeledik. Nyilván ugyanúgy fejezi majd be, ahogyan mindig is szokta, könnyörgően mosolyog, megköszöni a közönség türelmét. De játszunk el a gondolattal, hogy valóban komolyan gondolja, amit mond, a változatosság kedvéért tételezzük fel, hogy nem csupán színészkedik, hogy apám tévedett, amikor azt állította, hogy a középosztálybeliek mindig megjátsszák magukat, amikor alázatosnak és barátságosnak akarnak látszani, tegyük fel, hogy Marina tényleg olyan elképesztően bizonytalan, amilyennek tűnik. Akkor már érthető, miért van a tekintetében az a könnyörgés, ahogy a hallgatóságra néz. Elvégre nem tudhatom, hogy mi lakik odabent Marina agyonnevelt fejcskéjében. Talán ő is úgy érzi magát, mint én. Talán ő is arra számít, hogy a képébe nevetnek, ha folt van a szoknyáján, hogy a parkolóőr felpofozza a szabálytalan parkolásért, hogy a méteráruboltban egyáltalán nem lesznek hajlandók kiszolgálni csak azért, mert ő az, aki...

Anyám azt képzelte, hogy a közértben az egyik eladó gyűlöli őt. Hogy azonnal elhagyja a pénztárat, amint anyám belép... *Megállj!* Most már aztán igazán elég legyen ezekből az anyu–apu-gondolatokból. Mindez már történelem.

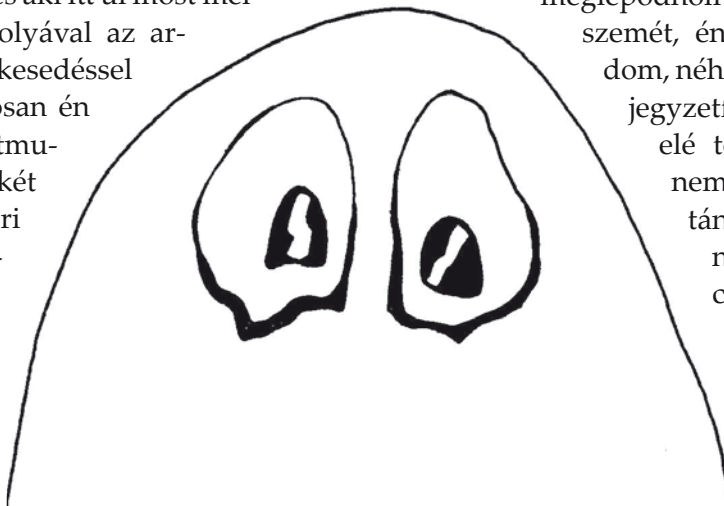
A közönség tapsol. Marina kissé meginog a szónoki székben, de azonnal visszanyeri egyensúlyát, és pukedlizik, mint valami kislány. És hát persze, hogy az, kislány ő még, akárcsak én vagy Anna, aki hamarosan nyugdíjba megy, és aki itt ül most mellettem, örök mosolyával az arcán. Túláradó lelkesedéssel tapsol, és hamarosan én is átveszem a ritmusát. Itt ülünk mi, két kislány professzori fokozattal, és tapsolunk egy harmadik kislány-

nak, akit alig egy héttel ezelőtt neveztek ki vezérigazgatónak. És székét hátralökve most feláll Mats Grennius, közben tapsol tovább. Ő van soron, neki kell most a szónoki emelvényhez lépnie és megtartania az előadását. Lopva az órára pillantok. Húha. Majdnem félórás késésben vagyunk; ami viszont azt jelenti, hogy nem marad sok időnk a panelvitára. Nagyszerű. Akkor elég lesz csupán néhány közhelyet bemondani.

Anna észreveszi, hogy az órára néztem, mire ő is ránéz a sajátjára. Láthatólag ugyanazt a következtetést vonja le, mint én, mert kissé megvonja a vállát. Mit számít, ha nem sikerül igazi beszélgetést összehozni, úgyis elmondtunk már majdnem mindent, amit akartunk. Amiképpen Mats is elmond mindjárt mindent, amit ma el akar itt mondani, ebben biztos vagyok. Mats kitűnő szónok. Azt is tudja, hogyan kell egy színpadon viselkedni. Hagyja, hogy elcsendesedjen a taps, s amikor elcsendesedett, leveszi majd a zakóját, egészen lassan, és felakasztja a kis kampóra a szónoki emelvényen. Na tessék! Megmondtam én. S miközben ő ezzel piszmozg, a csend egyre mélyül, és amikor már síri csönd van a teremben, két kezét az asztal két oldalára helyezi, kissé előrehajol, majd ismét vissza. Tekintetével végigpásztazza a közönséget. Mosolyog, aztán zengő hangja betölti a terem minden zugát.

– Köszönjük a kitűnő gondolatokat, Marina... Még egy ilyen öregemberben is, amilyen én vagyok, felébresztetted a reményt... a jövő nem kilátástalan.

De a fenébe is, ne csináljon már magából bolondot, nem olyan öreg ő még! Csak egyetlen évvel idősebb Annánál és nálam. De hát majdnem öt éve ezzel jön, nem kellene meglepődnöm. Anna forgatja a szemét, én pedig elmosolyodom, néhány szót firkantok a jegyzetfüzetembe, és Anna elé tolom. „Öregember nem vénember, de ha táncolni kell, azt már nem mer...” Anna csukott szájjal nevet, nem is látszik raj-

ta egyébként, csak a teste remeg meg néha, az leplezi le – aztán néhány pillanat múlva visszanyeri a higgadságát, és udvariasan érdeklődő arccal figyel tovább.

Anna szégyentelen. A szó legjobb értelmében mondom ezt, ő ugyanis olyan ember, aki szégyenkezés nélkül képes élni. Ami tehát nem azt jelenti, hogy erkölcstelen lenne; nem, a legkevésbé sem. Igenis képes felelősséget érezni és vállalni. Gondoskodik másoktól. Végtelenül figyelmes, sőt néha túlzottan bűntudatos. De szégyenkezni, azt még nem láttam soha. És ez nagyon jó érzés.

Amikor először meglátogattam őt az otthonában, majdnem elájultam: az előszobában hatalmas halomban hevert egy nagy adag szennyes, a konyhaasztalon újságok és régi levelek tornyosultak, és bizony nagyon nehéz volt megállnom, hogy ne húzzam végig az ujjamat a nappali finom mahagóniasztalának porrétegén. Nálam bizony nem ilyen állapotok uralkodtak, az én lakásomban minden szép tiszta és rendes. Anna azonban egyáltalán nem szégyenkezett a látvány miatt, csak mosolygott és teával kínált. Én pedig megittam azt az átkozott teát, ahelyett, hogy azonnal elárultam volna neki, hogy utálok a teát és sokkal szívesebben innék egy kávét. Nem mondtam el azonnal, hisz szégyelltem. Elvégre sokkal előkelőbb dolog teázni, ezt már akkor is tudtam...

Mostanában mindig kávét iszom, még Annánál is. Amikor végre összeszedtem a bátorságom és elárultam neki, hogy kávézni szoktam, ő se nem ájult el, se nem halt bele, se pedig nem ordította le a fejem, hogy mekkora proletár állat vagyok. Nem. Egyszerűen fölkelt, kiment a konyhába, föltette a kávét, és közben beszélt tovább arról, amiről éppen beszéltünk. Aztán visszajött a nappaliba, leült a puha fotelébe, és érdeklődve hallgatta a válaszomat. Hagyta, hogy végigmondjam, amit akarok. Ennek megfelelően én is hagytam, hogy elmondja, amit akar. És ez azóta is így van. Beszélgetünk egymással, meghallgatjuk egymást, tanulunk egymástól. Megtanultam, hogy nem feltétlenül válik ő attól szabadabbá, hogy a felső társadalmi osztályhoz tartozik és jó anyagi körülmények

között él. A vagyona nem az övé, csak kezeli, a gyermekei és az unokái részére. Ez néha meglehetősen idegessé is teszi őt, bár ezt soha nem vallaná be, de én ismerem őt annyira, hogy olykor látom a nyugtalanságot a szemében. Persze ez mostanában szerencsére egyre ritkábban történik meg. Sokkal rosszabb volt akkor, amikor még fiatal volt, kemény balos, és összejött egy igazi vérvörös sztálinistával. Akkor a bank széfjébe záratta az ezüst étkészletét, és szabályosan reszketni kezdett, amikor valaki, például én, rámutatott, hogy elég ütődött dolog volna raktárba csapnia örökségül kapott mahagóni bútorait, és ehelyett a sztálinisták préselt lemezből készült bútoraival rendeznie be a lakását. Ez aztán végképp nem szabadítaná meg attól a történelmi felelősségtől, ami szerinte a vállát nyomja. De hát miféle vétke lehetett volna? Nem tőlem és a szüleimtől lopta el a pénzt, hanem örökölte. A pénz tehát, már amennyiben valakié is lehet, az övé, ez nem kérdés. Ezen kívül elkezdte megérteni, hogy a szegénység nem valamiféle erkölcsi kategória. Nem azért lesz szegény valaki, mert annyira derék, hogy még csak hozzá sem akar érni a pénzhez, de nem is azért, mert korlátolt és ostoba. Az összefüggés ennél sokkal bonyolultabb. És mostanában már azt is belátja, hogy nem bűn, ha valaki a munkásosztály egyes tagjaival szemben kritikus. A munkásosztály ugyanis pontosan ugyanolyan, mint bármelyik másik osztály: a tagjai különböznek egymástól. Jók és rosszak, tehetségesek és ostobák, lusták és szorgalmasak egyaránt vannak köztük is. És ezek az ellentétes tulajdonságok nem ritkán egyetlen emberen belül lakoznak, a munkásosztály tagjai között ugyanúgy, mint bármelyik másik társadalmi rétegben.

Mats most fölfedezte, milyen későre jár, és kicsit mártírkodni kezd. A beszédét kénytelen lerövidíteni, de természetesen nem tudja megállni, hogy ne adja le a teljes záró monológot. Majdnem kívülről tudom, annyiszor hallottam már. Anna gyorsan rám pillant, én pedig azonnal látom, hogy ő is kívülről tudja. Egyszerre vonjuk fel a szemöldökünket.

– ...és csak remélni tudom, hogy eljön egy-

szer az idő, amikor ez az egész már csupán történelem lesz, és olyan állapotba jutunk, amelyben mindenkinek ugyanazok a lehetőségek adatnak meg...

Mats még be sem fejezte, a közönség máris tapsolni kezd. Vagy azért, mert annyira szeretik, ami egyébként nem lehetetlen, a közönség ugyanis a jótékonysági szervezetek jólelkű képviselőiből, valamint szociológusokból és szociális munkásokból áll. De az is lehet, hogy egyszerűen csak éhesek már. Az ebédszünetnek bő húsz perce el kellett volna kezdődnie, és alig hallgatott el Mats és aratta le a tapsokat, máris mindenki szedelőzködni kezd, a hallgatóság a kijárat felé áramlik. Anna is föláll és a szék támlájához nyúl a kabátjáért. Marina néhány pillanatra még ülve marad, majd hirtelen fölkel és Anna felé fordul.

– Köszönöm – mondja, fejét kissé oldalra hajtva. – Annyira hálás vagyok, hogy el tudtál jönni. Mindig annyira érdekes dolgokat mondasz.

Anna a legbarátságosabb mosolyával néz rá, miközben felveszi a kabátját. Hát persze, nagyon szívesen. Azután Marina felém fordul, mindkét kezével megragadja a jobb kezemet, és megrázza.

– És neked is borzasztó hálás vagyok. Annyira megkönnyebbültem, amikor meghalottam, hogy te is részt veszel a panelben. Óriási szükség van rád. Olyan nyugalmat árasztasz mindig...

Visszahúzom a kezem és kedvesen rámosolygok. Hát persze. Tényleg annyira jó, hogy mindig olyan fantasztikusan nyugodt vagyok.

ANNUS Ildikó fordítása

Majgull Axelsson (1947) az egyik legolvasottabb, nemzetközileg is elismert svéd író. Pályafutását újságíróként kezdte, majd 1994-ben regényíróként debütált *Längt borta från Nifelheim* című művével. Az áttörést *Aprilhäxan* című, 1997-es regénye jelentette számára, amelyért ugyanebben az évben elnyerte az egyik legrangosabb svéd irodalmi díjat, az *Augustpriset*-et. Ez a regénye magyarul is megjelent, „Áprilisi boszorkány” címmel, a Trivium Kiadó gondozásában, 2002-ben. Műveiben gyakran ír a társadalom perifériájára szorult csoportokról vagy egyénekről, a kiszolgáltatottságról és az emberi lélek zsarnokságáról.

Annus Ildikó 2004-ben diplomázott az ELTE skandinavisztika szakán, ahol jelenleg is dolgozik. Első fordítása 2008-ban jelent meg.

Sven Olov Karlsson

A HATÁRVONAL

Janne, az iskola gondnoka mindig ügyelt rá, hogy kedves legyen, amikor beszélni kezd. Nem tehetett arról, hogy ez a kedveség inkább ellenségességgnek hatott. Mindig túl közel állt, túlságosan közel. Azok a szakállcsomók és májfoltok az arcán. A lehelete. Magabiztosan bólintott, majd rákezdett, hogy a gyerekek meg a fiatalok így meg úgy. Hogy hogyan lettek évről évre egyre engedtelenebbek. Vagy az atomenergia, hogy ő bizony már régen megmondta. Meg hogy mit gyanított mindig is a fehérnépekről, nem beszélve azokról a feketékről. Ehhez a részhez érve ébredezni kezdett benne az elégedettség, az öröm, hogy sikerült megkaparintania egy új, figyelmes hallgatót. A gondnok kedvessége vadul harsogva támadt fel. Igazi őserő volt, s ez az őserő a kiszabadulása fölött ujjongott.

Minden évzárón együtt énekelt a többiekkel, nyáron meg a félév végén, karácsonykor. Állami ünnepségen, megyei ünnepségen, magánünnepségen. Ő volt az, aki soha nem változott. Igazgatók és tanárok jöhettek és mehettek, de őt megtartották, bizony, a kedvessége miatt. Hisz tudták jól, mi is a helyzet valójában. Aki iskolában dolgozik, annak a tűrőképességét minden nap keményen próbára teszik. Ha átlépné azt a bizonyos határt, akkor nemcsak azonnal röpülne az állásából, hanem különféle történetek is szárnyra kapnának róla, a botránnyáról és a kirúgatásáról egyaránt. Azt beszélnék, hogy ő volt az, aki nagy ívben tett az adminisztrációs feladatokra és az osztályzásra, aki egy idő után már nem járt be az értekezletre, aki nem